

Přednáška 4 cyklu „Úvod do romistiky“ – FFMU 24. 10. 2007

Romové ve středověké a raně novověké evropské společnosti

V průběhu 12. a 13. století Romové pronikají podél Dunaje do střední Evropy. Od poloviny 14. stol Osmanská říše systematicky expanduje na Balkán. Zřejmě pod tlakem této turecké expanze se Romové poč. 15 stol rozšířili po celém Balkánu a objevují se i v západní Evropě.

Nejstarší dochované písemné záznamy o Romech na Balkáně:

1348 klášter sv. Archanděla Michaela v Prizrenu

1386 v donační listině vojvody Johanna Mirči klášteru sv. Antonína na Vodici

Ve Valašsku a Moldávii (od poč. 15. stol jako vazalská území Osmanské říše) se vyvinul specifický způsob nevolnictví (otroctví) Romů, nevolnictví bylo zrušeno v Moldavsku 1855, ve Valašsku 1856 (→ vznik Rumunska 1859). Následovala silná migrační vlna Romů na západ.

Nejstarší dochované písemné záznamy o Romech v Uhrách:

Nejstarší zpráva je z r. 1322, kdy spišskonovoveský rychtář Ján Kunch píše o potulujících se Cikánech na panstvích Mariássyovců.

Z 18. dubna 1423 se dochoval glejt Zikmunda Lucemburského, vydaný na Spišském hradě cikánskému vojvodovi Ladislavovi (*Ladislaus Waywoda Cinganorum*), kterým římský a uherský král zaručuje ochranu Ladislavovu lidu.

Nejstarší dochované písemné záznamy o Romech v Českých zemích:

Od konce 14 stol. Se objevují pís. záznamy jmen „Cikán“ (v popravčí knize pánů z Rožmberka z roku 1399 se uvádí „*Cikán černý, Ondřejův pacholek*“; v Trutnovských deskách manských z r. 1402 zápis svědka u soudu se jménem „*Cikán z Čelechovic*“)

Vavřinec z Březové ve své kronice (1414 – 1422) píše: „*o Egyptanech – lidech knížecího držení, kteří se brali koňmo po Čechách a domácí lid si nakloňovali bájí, že jsou z Egypta*“
Anonym ve Starých letopisech českých uvádí k roku 1416, že „*toho roku se Cikáni vláčeli po české zemi a lid mámil*“

Jako nejstarší záznam se zkoumá vypravování Dalimilovy kroniky z r. 1242 (na možnou historickou souvislost s Cikán upozornil 1878 J. Jireček)

Německé země:

počátek 15. století – objevují se zprávy z Hessensku, z Magdeburku...

Albert Krantz ve své kronice z roku 1520 uvádí, že „*1417 přišli až k německému moři, měli s sebou vévodu, hrabata a nějaké rytíře, kteří jeli na koních s nádhernými sedly a postroji, budili dojem urozených lidí. Prokazovali se průvodním glejtem císaře Zikmunda. Handlovali s koňmi, ačkoliv část z nich chodila pěšky. Zabývají se kovářstvím a tímto řemeslem obchodně procestují celá svět*“

Ve Frankfurtu n. M. poprvé připomínání r. 1418, s tím, že „*byli obdarováni 4 kopy a 4 šilinky na chléb a maso*“, od poloviny 15. stol však začali být cikánské skupiny z německých měst vyháněny.

Usnesení říšských sněmů ve Freiburgu a v Lindavě, 1496 a 1497 obvinila Cikány ze špehování ve prospěch Turků. Všichni lidé či poddaní byli povinni pod hrozbou pokut oznamovat jejich výskyt a napomáhat při jejich pronásledování.

1500 – ediktem vydaným v Augšpurku císař Max. I. nařídil, aby Cikáni, pokud by se hodnověrně potvrdilo jejich vyzvědačství, opustili pod hrozbou smrti římsko-německou říši a vícekrát se na její území nevraceli. Nařízení bylo mnohokrát obnovováno a v ostré podobě vyšlo 1577 ve Frankfurtu nad Rýnem, kde tamní říšský sněm vyhlásil, že zabití Cikána není zločinem a stanovil další úřední postupy.

Doporučená literatura:

DANIEL, Bartoloměj, Dějiny Romů, Olomouc 1994

FRAZER, Angus, Cikáni, Praha 2002

HANCOCK, Ian, Země utrpení, Praha 2001

KOLLÁROVÁ, Zuzana, K vývoju rómskej society na Spiši do roku 1945, in: NEZNÁMI RÓMOVIA, Bratislava, 1992, s. 61

MANN, Arne, Prvé výsledky výskumu rómskeho kováčstva na Slovensku, in: NEZNÁMI RÓMOVIA, Bratislava, 1992, s. 103

NEČAS, Ctibor, Historický kalendář, Olomouc, 1997